

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060102

DOM
2016-06-17
Stockholm

Mål nr
M 5610-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-05-26 i mål nr M 2316-14,
se bilaga

KLAGANDE

1. P N

2. L H

samma adress som 1

Ombud för 1 och 2: M H

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

SAKEN

Föreläggande att vidta återställningsåtgärder på fastigheterna X och Y i Båstads
kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom punkten 3 och
upphäver Länsstyrelsens i Skåne län beslut om föreläggande den 8 januari 2014, dnr
515-15513-2013.

Dok.Id 1271572

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P N och **L H** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva föreläggandet att vidta återställandeåtgärder på fastigheterna X och Y i Båstads kommun. För det fall föreläggandet inte upphävs har de yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förlänga tiden för återställande till den 31 augusti 2017.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har bestritt ändring. Länsstyrelsen har förklarat sig inte ha någon invändning mot att tiden för fullgörelse förlängs till den 31 augusti 2017.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P N och **L H** har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Fastigheterna utgör bebyggda lantbruksenheter på vilka det bedrivs näringsverksamhet i form av lantbruk. Verksamhetens brukningscentrum ligger inom ett tomtområde som utgör 3 000 kvm. Tidigare har det på fastigheterna funnits en kvarn som drevs av bäcken. Den aktuella sträckan av Bjäreds bäcken går in och under ett av husen och vidare rakt över gårdsplanen i brukningscentrat. Bäcksträckan har varit kvarnränna och har därför varit cementerad sedan början av 1900-talet. En uppmurad kvarnränna utgör per definition inte ett dike eller småvatten och omfattas inte av biotopskydd. Den kulvertering som gjorts ligger inte i jordbruksmark.

Kvarnrännan utgör inte heller ett vattendrag i miljöbalkens mening och omfattas inte av strandskyddet. Området har inte varit allemansrättsligt tillgängligt och åtgärden har inte heller ändrat förutsättningarna för växt- eller djurlivet. Strandskyddsbestämmelserna är därför inte tillämpliga. De åtgärder som vidtagits har gjort området mer tillgängligt för allmänheten. Ridanläggningen behövs för jordbruksverksamheten eftersom hästarna betar på markerna. Tidigare hade de egna kor som betade men de orsakade för stort slitage. Ridbanan behövs för att hästarna ska motioneras och det finns ingen annan plats att förlägga ridbanan eftersom stora schaktarbeten krävs på andra platser.

Där paddocken (ridbanan) nu är anlagd låg tidigare en fruktträdgård, vilken utgjorde tomtmark. Genom anläggandet av paddocken har markens tillgänglighet för allmänheten ökat, då det inte längre är tomtmark utan en grusad ridbana. Anläggandet av ridbanan har varit förenlig med strandskyddets syften.

Kvarnrännan har varit rak och inte slingrande. Av detta följer att det är omöjligt att återställa den kulverterade delen till ett slingrande förlopp. Är det fråga om ett återställande kan det endast ske till en gjuten kvarnränna. Det är inte klart hur länsstyrelsen tänker sig att den slingrande bäckfåran ska åstadkommas eller med vilken sträckning den ska löpa över gårdsplanen. Det finns inte heller uppgifter om vilket djup eller vilken bredd bäckfåran ska ha. Fastighetsägarna kan inte avgöra vad som krävs av dem för att uppfylla föreläggandet, som i denna del även brister i förutsebarhet och precision.

Den växtlighet som länsstyrelsen hänvisar till är uteslutande gamla fruktträd och bärbuskar inom tomten. Av åldersskäl och för att skydda byggnader och cementeringen i kvarnrännan har vissa av dem tagits bort, vilket måste anses vara en helt naturlig åtgärd för en fastighetsägare.

Kulverteringen utgör inte tillstånds- eller anmälningspliktig vattenverksamhet eftersom det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Föreläggandet är mer ingripande än vad som behövs i det enskilda fallet. Det är många timmars ideellt arbete som ligger bakom anläggandet av ridbanan. Den totala anläggningskostnaden bedöms uppgå till ca en miljon kronor.

Länsstyrelsen har felaktigt angett att det aktuella vattendraget är Axeltorpsbäcken, vilket de har påtalat. Det i målet aktuella vattendraget heter Bjäredsäcken och utgör inte ett nationellt värdefullt vatten, varken såvitt avser generella eller specifika biotoper, skyddade arter eller fiskvandringvägar. Den del av Bjäredsäcken som är aktuell i målet utgör geografiskt ett biflöde till Axeltorpsbäcken, men är torrlagd under större delen av året. Vattenflöde, vattenstånd, flora och fauna för bäcken har varit

föremål för mätningar, undersökningar och provtagningar under de senaste 15 åren eftersom Hallandsåstunneln går precis under den. Bjäredsbacken är det enda ”vattendrag” inom området som Trafikverket inte har haft pumpning i under byggnationen av Hallandsåstunneln, eftersom Trafikverket inte ansett att där funnits något skyddsvärt växt- eller djurliv.

Länsstyrelsen har till stöd för sin talan uppgett i huvudsak följande.

Det framgår tydligt av flygfoto från år 2012 i länsstyrelsens föreläggande att bäcken haft en slingrande sträckning eller åtminstone inte varit helt rak. Påståendet att bäcken varit en kvarnränna och inte en naturlig bäck är av begränsad betydelse. Strandskydd råder vid bäcken även om det funnits mänsklig påverkan. Enligt P N och L H har kvarnen inte varit i bruk de senaste 70–80 åren och länsstyrelsen gör därför bedömningen att en eventuell ränna under denna långa tidsperiod fått möjlighet att efterhand hysa liknande naturvärden som en naturlig bäck. Angående påståendet att platsen/omgivningen för bäcken varit trädgård och inte allemansrättsligt tillgänglig hänvisar länsstyrelsen till flygfotot från år 2012. Av det fotot framgår att en stor del av bäckens numera kulverterade sträckning har angränsat till ett jordbruksskifte (troligen betesmark/äng) och därmed varit allemansrättsligt tillgängligt. Länsstyrelsen reserverar sig dock för att de första 20 metrarna av bäckens omgivning närmast gårdens centrum kan ha utgjorts av en trädgård med den växtlighet, bärbuskar m.m. som klagandena beskrivit. Kulverteringen har även skett i strid med strandskyddet som förbjuder att åtgärder vidtas som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Ekonomibyggnader har ingen hemfridszon.

Det står klart att den igenlagda bäcken omfattas av biotopskydd. Bäcken tangerar ett jordbruksblock. Det räcker att bäcken ligger i anslutning till ett jordbruksblock, den behöver inte ligga i jordbruksblocket.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har hållit sammanträde i målet. Vittnesförhör har på P N och L Hs begäran hållits med E-K E, J

B och K H. Förhör har även hållits med P N. Domstolen har hållit syn på fastigheterna.

Parterna har åberopat viss skriftlig bevisning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Har föreläggandet riktats mot rätt adressat?

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att föreläggandet riktats mot rätt adressat.

Är åtgärderna dispenspliktiga enligt bestämmelserna om biotopskydd?

Regeringen får i fråga om små mark- och vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda meddela föreskrifter om att vissa områden ska utgöra biotopskyddsområden (7 kap. 11 § miljöbalken). Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Enligt bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. utgör småvatten och våtmark i jordbruksmark sådana biotopskyddsområden som är skyddade enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. Naturvårdsverket har utfärdat en vägledning avseende småvatten och våtmark i jordbruksmark daterad den 15 april 2014. Där anges att biotopen omfattar småvatten och våtmarker som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta. Biotopen omfattar naturliga bäckfåror inklusive sådana vattendrag som delvis är påverkade av dikning eller kanalisering om vattendragets naturliga funktioner kvarstår. Småvatten och våtmarker i jordbruksmark är belägna i eller i gränsen till åkermark, kultiverad betesmark, naturbetesmark och ängar (a.a. s. 3).

Den i målet aktuella bäcken är, även om den delvis varit kanaliserad och betongförstärkt, att bedöma som småvatten eller våtmark. En förutsättning för att bestämmelserna om biotopskydd ska bli tillämpliga är dock att aktuell del av bäcken

ligger i jordbruksmark. Länsstyrelsen har hänvisat till ett dokument som utvisar s.k. jordbruksblock på fastigheterna och har anfört att det är tillräckligt att bäcken tangerar området för jordbruksmark. Av dokumentet framgår att bäcken inte ligger i de delar som redovisas som jordbruksblock. En mindre del av bäcken ligger dock i gränsen till jordbruksmark och omfattas därmed av biotopskydd. Med hänsyn till vad som framkommit om de naturvärden som finns i bäcken, bl.a. genom vad vittnet K H redogjort för, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det skulle kunna vara möjligt att ge dispens från biotopskyddsbestämmelserna för denna begränsade del av bäcken. Det har därmed saknats stöd för att meddela föreläggande om återställande med hänvisning till bestämmelserna om biotopskydd.

Är åtgärderna dispenspliktiga enligt strandskyddsbestämmelserna?

Inom område med strandskydd får inte byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Inte heller får åtgärder vidtas som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (7 kap. 15 § 2 och 4 miljöbalken). P N och L H har gjort gällande att aktuellt område inte varit tillgängligt för allmänheten och att åtgärden inte heller väsentligt förändrat livsvillkoren för djur- och växtarter.

Beträffande omgivningarna kring bäckfåran har följande framkommit.

Gårdsbebyggelsen i Bjäreds by bestod från början av två gårdar som slogs ihop. Boningshuset som tillhörde den västra gården finns inte längre, utan det är boningshuset på den östra gården som är kvar. Detta hus har tidigare bebotts av två systrar fram till ca år 2004 och därefter har bostaden använts för personal som arbetat på gården. Det har vidare framkommit av P N uppgifter att det är ca 37 meter mellan den allmänna vägen och vångavägen som omgärdar gårdsbebyggelsen i väster. Vid synen har domstolen konstaterat att gårdsbebyggelsen ligger på en kuperad plats och landskapet sluttar i riktning ner mot gården från väster. Domstolen kunde vid synen även konstatera att gårdsbebyggelsen ligger samlat.

Av vittnesförhöret med E-K E har framkommit bl.a. följande om hur området kring kvarnrännan såg ut innan åtgärderna vidtogs. Det fanns gräsmatta och fruktträd på båda sidor om bäcken/kvarnrännan. På ena sidan av bäcken/kvarnrännan, på den sida som är närmast stallet, fanns det bärbuskar och trädgårdsmöbler. Det fanns också odlingar som sköttes av P N anställda. Även gräsmattan sköttes av de anställda. De anställda använde ytorna för spel m.m. Man fick intryck av att det var en trädgård.

Även vittnet K H, som på uppdrag av Trafikverket arbetat med att bevaka omgivningspåverkan med anledning av bygget av Hallandsåstunneln, har redogjort för hur området sett ut innan åtgärderna vidtogs. Hans minnesbild är att denna del uppfattades som gårdens tomtområde och att det fanns fruktträd och en klippt gräsmatta. Gården var också, som han minns det, omgärdad av ett stängsel. Han bedömer inte att allmänheten skulle promenera i området kring den aktuella delen av bäcken.

Mot bakgrund av vad vittnena anfört om aktuellt område före det att åtgärder vidtogs, som till viss del stöds av foton och flygbilder som åberopats i målet, och vad Mark- och miljööverdomstolen har iakttagit vid synen gör domstolen den bedömningen att området kring denna del av bäcken inte varit tillgängligt för allmänheten. De vidtagna åtgärderna har således inte hindrat eller avhållit allmänheten från att beträda ett område där de annars skulle ha fått färdats fritt.

Inom strandskyddsområde får inte heller åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för växt- eller djurarter. I motiven framhålls att förhållandevis få normala åtgärder på befintlig tomtmark är dispenspliktiga, eftersom själva tomten bara mera undantagsvis utgörs av värdefulla biotoper och dessutom åtgärder på tomt sällan är mera ingripande för strandmiljön; detta gäller t.ex. sådana obetydliga förändringar som att gräva en grop, anlägga en mindre trädgårdsdamm, lägga upp en jordhög eller vedstapel eller röja sly i normal omfattning. Däremot omfattas sprängning och schaktning av dispensplikt. Utanför tomten kan exempelvis en parkeringsplats i opåverkad miljö innebära en väsentlig försämring av livsvillkoren för djur och växter. Detsamma gäller fällning av mer än ett fåtal träd, liksom spridning av

bekämpningsmedel och gödsel. Åtgärder i vatten har oftare sådan effekt, t.ex. muddring av mjukbottnar och vassområden, utfyllnad i vattenområden, anläggning av konstgjorda sandstränder, schaktning, ledningsdragning, anläggning av pirar, kajer, båtbyggor och större badbyggor. Med åtgärd torde avses också en ändrad användning av en byggnad som påverkar strandskyddet. (prop. 2008/09:119 s. 101 och prop. 1997/98:45 del 2 s. 87.)

Vittnet K H, som med anledning av tunnelbygget på Hallandsåsen gjort mätningar av vattenföringen i bl.a. denna del av Bjäredsbacken, har uttalat att det inte finns några värdefulla organismer där. Han har gått längs hela bäcken och har beskrivit denna del av bäcken som kanaliserad och rätad. Första gången han gick längs bäcken var 2008. Han har uppgett att han har svårt att föreställa sig att åtgärder på aktuell sträcka skulle påverka växter och djur längre ner i bäcken.

Den åtgärd som vidtagits innebär att en del av en bäck/kvarnränna kulverterats och därmed inte längre ligger öppen. Även om aktuell sträcka av bäcken har begränsade värden ur naturvårdssynpunkt bedömer Mark- och miljööverdomstolen att kulverteringen i sig utgör en åtgärd som väsentligen förändrar livsvillkoren för växt- och djurarter och att åtgärden därför är förbjuden enligt 7 kap. 15 § 4 miljöbalken.

Trots att åtgärden är förbjuden enligt 7 kap. 15 § miljöbalken aktualiseras frågan om undantagsregeln för areella näringar kan tillämpas (7 kap. 16 § 1 miljöbalken). P N har under förhör uppgett att han slutade med att ha betesdjur efter anmärkning från länsstyrelsen om att betesdjuren orsakade för stort slitage på hans marker som hyser särskilda värden ur natursynpunkt. Efter det hade han svårt att få tag på djur eftersom det numera är brist på djur särskilt i södra delen av landet. Han kom då överens med E-K E att hon skulle låta bl.a. islandshästar beta på markerna mot att en ridbana anlades. P N har också uppgett att det inte finns någon annan plats på fastigheterna att placera paddocken på eftersom andra platser skulle kräva omfattande schaktning.

I målet har framkommit att kulverteringen av bäckfåran och anläggandet av paddocken gjorts i ett sammanhang och att kulverteringen var en förutsättning för att anlägga

paddocken. Det har vidare framkommit att det finns ett funktionellt samband mellan behovet av en paddock och jordbruksverksamheten och att paddocken bör ligga i anslutning till det stall som finns. Det finns inte heller någon lämplig plats utanför strandskyddsområdet för paddocken. Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför att undantagsregeln för areella näringar är tillämplig. Det har därför inte funnits stöd för att meddela föreläggandet med hänvisning till strandskyddsbestämmelserna.

Utgör åtgärden vattenverksamhet?

Tillstånd för eller anmälan av vattenverksamhet behövs inte om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 12 § miljöbalken). Uppenbarhetsrekvisitet betyder att beviskravet är mycket starkt. Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att undantagsregeln är tillämplig (se B B m.fl., Miljöbalken, en kommentar, s. 11:34).

Åtgärden som innefattar kulvertering av bäcken utgör vattenverksamhet. Även om det framkommit i målet att aktuell sträcka av bäcken har begränsade värden ur naturvårdssynpunkt har det inte visats att det är uppenbart att allmänna intressen inte skadas genom vattenverksamheten. Bestämmelsen i 11 kap. 12 § miljöbalken är därmed inte tillämplig. Åtgärden avseende kulvertering är således tillståndspliktig.

Är föreläggandet tillräckligt tydligt och är det möjligt att följa föreläggandet?

Ett föreläggande som tillsynsmyndigheten beslutat om med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken ska vara tillräckligt preciserat så att adressaten inte behöver tveka om vad det är denne ska göra eller underlåta. Av motiven till bestämmelsen framgår bl.a. att villkoren ska utformas så att de är entydiga och lätta att kontrollera och vid överträdelse beivra (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 495 f).

Enligt föreläggandet ska bäcken återställas till samma djup och bredd så att det ursprungliga flödet återskapas, samt med samma slingrande bäckfåra som innan bäcken lades igen. I föreläggandet hänvisas till kartor och flygbilder. Av föreläggandet

framgår dock inte hur bäcken ska utformas vad avser djup och bredd och detta kan inte heller utläsas av de till föreläggandet bifogade handlingarna. P N och L H har också ifrågasatt hur bäcken ska kunna återställas till en slingrande utformning eftersom den dessförinnan varit rak. Detta stöds av vad vittnet K H har uttalat om att bäcksträckan i denna del var kanaliserad och rätad. K H, som uppgett att han arbetar bl.a. med återställning av kulverterade vattendrag, har uttalat sig beträffande möjligheten att återställa den aktuella bäcken. Han har uppgett att jordarten i det aktuella bäckområdet utgörs av sandiga och grusiga material. För att uppnå tillräcklig släntstabilitet måste därför släntlutningen vara flack. Detta kommer, enligt K H, att medföra omfattande grävningsarbete och schaktvolym. Han uppskattar att avståndet mellan släntkrönen skulle uppgå till ca 10 meter för att uppnå tillräcklig stabilitet. Domstolen kunde även vid synen konstatera att de naturliga bäckslänterna nedströms kulverten är flacka.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att föreläggandet är otydligt till sin utformning med avseende på bäckens utformning i fråga om djup och bredd och vad som avses med det ursprungliga flödet. Det har också framkommit i målet att bäckfåran i denna del varit rätad och kanaliserad och inte slingrande. Mot bakgrund av vad K H uppgett är det också tveksamt om föreläggandet går att följa utan att göra stora ingrepp i omkringliggande mark genom omfattande schaktarbeten inom tomtområdet. Det kan därför vara svårt att genomföra föreläggandet och det kan också ifrågasättas om ett sådant återställande är rimligt. Det finns således skäl att upphäva föreläggandet vad avser återställande av bäcken. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det inte går att dela upp föreläggandet, dvs. det måste ses som en helhet vad gäller återställande av bäcken och borttagande av ridbanan. Det finns därmed skäl att upphäva hela föreläggandet.

Sammanvägd bedömning

Mark- och miljööverdomstolen finner således att området kring den del av bäcken som lagts igen och kulverterats enbart i mindre del omfattas av biotopskydd, att det skulle kunna vara möjligt att ge dispens från biotopskyddsbestämmelserna och att åtgärderna inte kräver dispens enligt strandskyddsbestämmelserna. Det har därför saknats stöd för

föreläggandet med hänvisning till bestämmelserna om biotopskydd och strandskydd. Åtgärden att genomföra kulverteringen är i sig att bedöma som vattenverksamhet. Mark- och miljööverdomstolen finner dock vid en proportionalitetsbedömning att enbart denna omständighet, att kulverteringen utgör vattenverksamhet, inte utgör skäl att förelägga om återställande utan att först förelägga fastighetsägaren att ansöka om tillstånd. Föreläggandet har därutöver utformats på ett otydligt sätt. Det bedöms även vara svårt att genomföra de åtgärder som avses i föreläggandet och det kan ifrågasättas om ett återställande är rimligt. Sammantaget gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen att mark- och miljödomstolens dom ska ändras och föreläggandet upphävas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Roger Wikström, tekniska rådet Bengt Jonsson och hovrättsrådet Margaretha Gistorp (referent).

Föredragande har varit Erica Ehne.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-05-26
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2316-14

KLAGANDE

1. L H
2. P N

Ombud för 1 och 2: C A

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut 2014-01-08 i ärende nr 515-15513-2013, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande att vidta återställandeåtgärder på fastigheterna X och Y i Båstads kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår Länsstyrelsen i Skåne läns yrkande om att det överklagade beslut ska ändras på så sätt att P N och L H istället föreläggs vid vite om 50 000 kr vardera.
2. Mark- och miljödomstolen avslår P N och L Hs yrkanden om syn.

Dok.Id 317436

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

3. Mark- och miljödomstolen ändrar Länsstyrelsen i Skåne läns beslut endast på så sätt

- att vitet upphävs och
- att senaste tid för återställandeåtgärder fastställs till den 31 augusti 2016.

I övrigt står föreläggandet fast.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) beslutade den 8 januari 2014 att solidariskt förelägga P N och L H vid vite om 100 000 kr att senast den 31 december 2014 vidta vissa återställandeåtgärder på fastigheterna X och Y i Båstads kommun.

P N och L H har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

P N och L H yrkar att det överklagade beslutet ska upphävas och att mark- och miljödomstolen ska hålla syn på den aktuella platsen.

Länsstyrelsen yrkar att det överklagade beslutet ska ändras på så sätt att P N och L H istället föreläggs vid vite om 50 000 kr vardera.

P N och L H anför huvudsakligen följande. De har inte rådighet över hela det geografiska område som föreläggandet avser, bland annat är ridbanan med tillhörande bostadshus upplåten med nyttjanderätt till annan. Ingen av dem är att betrakta som verksamhetsutövare på ridbanan. De kan därför inte anses vara rätt adressater för föreläggandet.

De bestrider att vite kan åläggas dem solidariskt och att beslutet om vite kan ändras på så sätt som länsstyrelsen nu yrkat. Vidare är vitesbeloppet oskäligt högt och står inte i rimlig proportion till kostnaden för de förelagda åtgärderna.

Området ligger inom gårdscentra för jordbruksverksamhet varför de aktuella anläggningarna inte omfattas av strandskyddsbestämmelserna.

Gällande bäcken och den kulvertering som skett så har detta inte medfört några omfattande förändringar av befintlig situation då det handlat om en förlängning av befintlig kulvert. Masshanteringen har inte ändrat landskapsbilden väsentligt då berörd del av bäcken skymdes av fruktträd. Befintliga biotoper bedöms inte ha påverkats. Bestämmelserna om biotopskydd är generella. En individuell bedömning av skyddsvärdet för varje dike som omfattas av ansökan måste därför göras. Det aktuella området rymmer inte några utrotningshotade arter och den generella biotopen förekommer i stor omfattning i den berörda regionen. Den aktuella åtgärden har varit nödvändig för att säkerställa byggnaderna.

Sträckan i det aktuella biflödet i sig omfattas inte av biotopskydd.

Klagandena ifrågasätter när länsstyrelsen har besökt platsen, i vilket syfte och vilka uppgifter har då fastighetsägarna lämnat. Därutöver undrar de om länsstyrelsen anser att det är fråga om verksamhet som ryms inom P N jordbruksverksamhet eller inte.

Anmälan eller tillstånd torde inte behöva sökas då det är uppenbart att varken enskilda eller allmänna intressen skadas genom vattenverksamheten inverkan på vattenförhållanden, jämför 11 kap. 12 § MB. Länsstyrelsen gjorde inte rätt när beslutet om att förelägga om återställande fattades på den grunden att anmälningsplikten inte hade uppfyllts. Länsstyrelsen borde ha gjort en bedömning i sak med anledning av de uppgifter som lämnats och möjligen förelagt verksamhetsutövaren att söka tillstånd.

Länsstyrelsen anför huvudsakligen följande. Länsstyrelsen bedömer att uppförandet av ridanläggningen skett i samförstånd mellan markägarna och nyttjanderättshavaren. Detta innebär att nyttjanderättshavaren borde ha varit medveten om de tillstånd som krävs enligt miljöbalken samt det ansvar som åvilar fastighetsägarna vid uteblivna ansökningar. Nyttjanderättshavaren bör därför förutsättas meddelas det godkännande som behövs för att fastighetsägarna vid tillsynsåtgärder ska kunna avlägsna den aktuella anläggningen. För den händelse att domstolen väljer att acceptera motparternas inställning avseende rådigheten till

ridanläggningen, kvarstår länsstyrelsen i sitt föreläggande avseende markägarnas skyldigheter att genomföra rättelse när det gäller kulvertering och åverkan på det biotopskyddade och strandskyddade vattendraget.

Länsstyrelsens avsikt har varit att förelägga vid vite av 50 000 kr för vardera fastighetsägare. Länsstyrelsen anser inte att det förelagda beloppet är oskäligt högt.

Ridanläggningar såsom ridbanor och ridhus är inte sådana anläggningar som behövs för jordbruket varför de inte kan anses vara undantagna förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken. Ridanläggningen är delvis uppförd på en bäck som kulverterats i strid mot biotopskydd och strandskydd samt utan tillstånd för vattenverksamhet.

Länsstyrelsen anser att det står klart att den igenlagda sträckan berörs av biotopskydd. Länsstyrelsen anser även att det är uppenbart att kulverteringen skett i strid mot strandskyddet.

Länsstyrelsen står fast vid åsikten att de genomförda åtgärderna har skett i strid mot strandskyddet och biotopskyddet. Inga tillstånd har erhållits för de åtgärder som genomförts. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att bäcken återställs.

DOMSKÄL

Ändrat yrkande avseende vite

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att det av länsstyrelsen framförda yrkandet om ändring av föreläggandet, på så sätt att mark- och miljödomstolen istället ska förelägga P N och L H vid vite om 50 000 kr vardera, uppenbart strider mot instansordningsprincipen. Länsstyrelsens yrkande om ändring av vitesföreläggandet ska därför avslås.

Solidariskt vite

Enligt 3 § sista meningen lagen (1985:206) om viten ska, om vite föreläggs flera personer gemensamt, ett särskilt vite fastställas för var och en av dem. Solidariskt vite får således inte förekomma (se MÖD 2008:15 samt Lavin, Viteslagstiftningen - en kommentar, 17 oktober 2014 - Zeteo, kommentaren till 3 § under rubriken *Förbud mot solidariskt ansvar*). I det aktuella föreläggandet har två personer namngetts men endast ett vitesbelopp satts ut. Mot bakgrund av bestämmelsen i 3 § sista meningen viteslagen ska vitet därför upphävas.

Syn

Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillfredställande utrett och att handlingarna i målet utgör ett tillräckligt underlag. Domstolen anser därför att syn inte behöver företas.

Föreläggandet om återställande åtgärder

Mark- och miljödomstolen har härefter att pröva själva föreläggandet om återställande åtgärder.

Frågan om rätt adressat

P N och L H är båda lagfarna ägare till fastigheterna X och Y i Båstads kommun. L H har uppgivit att hon upplåtit sin del av fastigheterna till P N som bedriver jordbruksverksamhet inom de angivna fastigheterna. P N och L H har även uppgivit att de till annan med nyttjanderätt upplåtit på fastigheterna beläget bostadshus med tillhörande tomt med ridbana. Någon närmare utredning kring innehållet i nämnda nyttjanderättsavtal har inte ingivits i målet.

Ett föreläggande ska riktas mot den som har faktiska och rättsliga möjligheter att vidta de åtgärder som föreläggandet innehåller. Länsstyrelsens beslut är adresserat

till de lagfarna ägarna till fastigheterna, vilka får anses ha såväl faktisk som rättslig möjlighet att följa föreläggandet. I målet är inte visat att annan än de lagfarna kan följa länsstyrelsens föreläggande och vad P N och L H anfört vid domstolen föranleder inte någon annan bedömning. Mark- och miljödomstolen finner att föreläggandet är adresserat till rätt personer.

Förelagda åtgärder

Länsstyrelsens beslut innebär att en ridanläggning ska avlägsnas samt att bäcken ska återställas. Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att de genomförda åtgärderna bryter mot biotopskyddet samt att de inte heller är tillåtna enligt strandskyddsbestämmelserna. Domstolen instämmer även i övrigt länsstyrelsens bedömning. Vad P N och L H anfört vid domstolen föranleder inte någon annan bedömning.

Tid för genomförande av förelagda åtgärder

Länsstyrelsens föreläggande är daterat den 8 januari 2014 och sista dag för genomförande var den 31 december 2014. Ett villkor i föreläggandet är att grumlande arbeten ska utföras under perioden 1 juni – 31 augusti. Med hänsyn till tiden för denna doms meddelande i förhållande till villkoret, så förlängs tiden för att vidta förelagda åtgärder till och med den 31 augusti 2016.

Mot bakgrund av ovanstående ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 16 juni 2015.

Marie Gerrevall

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius. Föredragande har varit beredningsjuristen Olof Eliasson.